

Nezažila jsem ho jako mladého, rozpustilého psa,
propásla jsem celé jeho štěněčí dětství!
Cítím se nejen smutná, cítím se ošizená.

Sigrid Nunezová, *Přítel* (pes Apollo)

ČÁST O
GRAVIDITA

Podívám se do zpětného zrcátka a vidím ji, jak spí na zadním sedadle. Ze svého prvního okrouhlého pelíšku už vyrostla, a tak teď leží spíš přes něj než v něm: hlavu a plece má na klíně mého syna O.

Pomalu se mění. Je to vidět, když mě nyní vítá a uši klopí dozadu k hlavě. Také jinak sedí, v králíčím posedu. Sedává v autě vedle mě, když jedeme do města, jen my dvě v rozhovoru beze slov. Honí se za svým ocasem. Vyskakuje mi na klín, aby mi vlepila ufuněnou pusou. Přehrabuje své hračky uložené v krabici od bot a všechno z ní vyhazuje, odpálí míč a popadne dlouhonožného Grinche; třese s ním tak, že jí jeho tenké končetiny létají kolem hlavy a bouchají ji do tváří. Ráno, když vejdemo do místnosti, kde spí, každého z nás pozdraví po svém: *aruuuu!* Našla společnou řeč se všemi našimi psy. Vychází i s kočkou – jedna druhou střídavě olizují. I když do svého pelíšku se už nevejde, do naší rodiny zapadá dobře.

Setkala jsem se s ní hned, jak se narodila. Naše rodina žádné štěně nepotřebovala. Jsme doma tři lidé, dva psi a kočka; naše dny jsou bohaté na vzájemné kontakty a náš domov je plný zvířecích chlupů. Občas mě však popadne nějaká myšlenka. Objeví se ve vzduchu, já do něj prostě vejdu a vdechnu ji. A jakmile je uvnitř, začne mi kolotat hlavou; postupně a neúnavně proniká šumem mého mozku. Tentokrát to byla jednoduchá myšlenka: *štěně*.

Je to takový populární nápad – štěňata. Pro mě to však bývala představa stejně vzdálená jako vyhlídka na to, že vlastnoručně odchovám sněžného leoparda.

Na jednu stranu mě přitahuje bezelstné chování štěňat: to jejich neohrabané batolení a úžasné vzrušení, když vidí nějakého člověka

anebo ptáka, který před nimi vzlétne ze země. Na druhou stranu myšlenka, že bych měla s nějakým štěnětem *bydlet*, mě vůbec nelákala. Tak za prvé: všude kolem nás je štěňat spousta. Stačí, abych vyšla z našeho bytu v New York City, a už vidím štěňata: kupříkladu ta na příliš dlouhých vodítkách, jejichž majitelé bezradně postávají opodál a čekají, až si jejich štěně vzpomene, že se má vyčurat. Za druhé: existují lidé, pro které je uspokojením adoptovat psa z útulku, a takhle to naše rodina vždycky dělala. Hřálo nás vědomí, že si domů bereme psa, který domov potřebuje. Takový pes často není mladé štěně, ale má už kus života odžitý. Nechtěla jsem být zapletena do *formování* psa, který by domov potřeboval.

Takže nápad s novým štěnětem byl smeten ze stolu – nebo jsem si to aspoň myslela. Naposledy jsme před osmi lety adoptovali Uptona, který byl tehdy tři a půl roku starý. Už když jsme ho poznali, bylo to čtyřicetkilové psisko, bezelstné a potřeštěné. Přišel k nám domů a potřeboval operaci předního zkříženého vazů kolen kvůli zranění, k němuž došlo před delší dobou a které se nikdy neřešilo. Krom toho si Upton přinesl záhadný soubor strachů – z různých zvuků, z vlastního stínu – a podle všeho neměl žádnou zkušenost s věcmi, které by měly být podstatou našeho společného života: s chůzí na vodítku, s pohybem po chodníku, s jízdou výtahem, s lidmi, kteří si ho chtěli pohladit, se psy, kteří si ho chtěli očichat. Narazili jsme na něj v útulku, kam byl vrácen jako tříletý (*důvod vrácení: rodina už měla příliš mnoho psů*) poté, co ho z téhož útulku adoptovali jako štěně. Proto jsme ve složce papírů mapujících jeho život, kterou nám doručili, našli i fotku Uptona jako miminka: samá ušiska a veliký úsměv.

Myslím, že právě tehdy mě to napadlo poprvé. *Jaký byl jako štěně?* Chtěla jsem to vědět. Jediná věc, která nás rmoutila, když jsme se s Uptonem začali poznávat, bylo veliké tajemství jeho předchozího života. Odkud si přinesl ty své strachy? Bylo smutné, že není v našich silách vrátit se zpět v čase a napravit to. Takovéhle uvažování není nic neobvyklého. Málokdo z nás potká svého psa v Den jed-

na. Pes, který se posléze stane nedílnou součástí naší rodiny, naším stálým společníkem a nejlepším přítelem, se rodí bez nás, do své vlastní rodiny. Na tom, jaký pes se vyvine z malé, kroutící se štěněčí housenky, se geneticky podílejí oba rodiče (a psi máma potom i dalším podstatným dílem, když přivede svého potomka na svět). Jeho sourozenci, okolní svět, zvuky, vůně, veškeré vjemy, kterým je štěně vystaveno – to všechno ovlivňuje jeho osobnost. Ve stáří osmi týdnů se vývojově rovná ročnímu dítěti – máme-li na mysli chůzi, brebenění a poznávání světa –, a přesto svou lidskou rodinou pozná až za několik dalších týdnů nebo měsíců. Když si poprvé očichá lidského návštěvníka, který ho u chovatele převezme a naloží do auta anebo si ho přivede domů z útulku, je štěně už částečně tím, kým jednou bude.

Roky plynuly a pomyšlení na štěně bylo vytěsнено halasnějšími a naléhavějšími myšlenkami. Znovu se však vynořilo, když naši psi oslavili jedenácté a dvanácté narozeniny a přešli tak do „geriatrické“ kategorie, řečeno veterinární terminologií. Nemohli jsme zabránit blížícímu se nevyhnutelnému konci jejich životů, ale mohli jsme umožnit, aby ovlivnili dalšího psa, kterého bychom si vzali. Kdo jiný by ho měl lépe poučit o světě – o *našem* světě – než naši ztřeštění, báječní psi? Když jsem tenhle nápad vypustila z pusy, syn i manžel souhlasně mručeli.

V mém životě není o psy nouze. Nejenže žiju ve městě, kde se to jimi jen hemží – mnozí z nich jsou už tak dokonale přizpůsobení městskému ruchu, že když je mýjíte a nakloníte se, abyste je pošimrali mezi oušky, vůbec to s nimi nehne –, ale se dvěma psy také bydlím. Kromě Uptona patří do naší rodiny Finnegan, okouzující a roztomilý tvor, která ustál příchod dítěte, dalšího psa a kočky a skutečně jen zřídkakdy nás proklál vražedným pohledem za to, že mu tak ničíme život. A já jsem vědátorka přes psy: studuju jejich chování, abych se tak pokusila porozumět jejich mysli. Založila jsem a vedu Laboratoř psiho poznávání na Barnard College, kde spolu s dalšími výzkumníky pozorujeme psy, kteří přicházejí na

akademickou půdu se svými lidmi, aby se zúčastnili našich experimentů, nebo se podrobují našim zpytavým pohledům u sebe doma či v parcích. Jako vědecká pracovnice a autorka jsem slovo „pes“ určitě napsala snad stotisíckrát.

Když mi ta myšlenka začala klíčit v podvědomí, vzpomněla jsem si na Jeana Piageta. Tento otec tří dětí, stejně jako otec vývojové psychologie proslul tím, jak své potomky dokonale sledoval jako rodič a vědec zároveň. Já sice žádná štěňata porodit nedokážu, ale mohla bych vědeckým okem pozorovat jejich vývoj. A bonus k tomu: mohla bych s nějakým štěnětem žít.

Měla jsem obavy. Vzít na sebe celoživotní odpovědnost za jiného tvora není jen tak. Navíc jsem váhala, zda by štěně svým nespoutaným nadšením nenarušilo dynamiku mezi námi a našimi současnými psy. Zároveň jsem však chtěla být součástí toho tajemství: když jsem nemohla zažít své vlastní psy jako štěňata, snad bych mohla zažít, jak tohle štěně vyrůstá v dospělého psa.

Tajuplnost tohoto období psího života je výsledkem způsobu, jakým naše společnost o psech přemýšlí. Před dvěma sty lety jsme k nim měli odlišný vztah. Psi málokdy žili uvnitř lidských domovů: spíše než v našich postelích se vyskytovali na farmách nebo se pletli pod nohama někde na ulici. Obchodování s čistokrevnými psy nebylo ještě rozvinuté, stejně tak ani představa štěněte jako něčeho, co se dá koupit v obchodě (s příslušnými, ladícími doplňky). Nekontrolovaný chov tehdy ještě nevedl k silnému přemnožení psů, které by si vyžádalo vznik psích útulků, azylů a záchranných skupin, kde se obvykle vyjednává o převzetí psa, jehož štěněčí dny už pomalu odeznívají nebo jsou dokonce minulostí. Před dvěma sty lety lidé zažívali psy jako štěňata. Byli svědky jejich narození. Životní dráha zvířat se od začátku až do konce proplétala s životem lidí (ne vždy ku prospěchu zvířat).

To už neplatí. V důsledku toho, jakým způsobem nyní se svými psy žijeme, většina lidí přichází nejen o narození a první týdny svých štěňat, ale také o celé první měsíce společného života. Rychlý vývoj

psa (od pramálo vyvinutého psího novorozeněte po přerostlého pubertáka během jediného roku) se odehraje v době, kdy se rodina snaží jak o to, aby se v ní pes aklimatizoval, tak o to, aby se ona sama připravila na život s ním. Pohlcuje nás trénování správných návyků v domácnosti, venčení, výcvik „neokusuj-vše-co-vidíš“, což je typický současný přístup k prvním měsícům psa v nové rodině. Když ale soustředíme svou pozornost na výcvik žádoucího chování, většinou nám uniká zásadní vývoj štěněte k dospělému psu (přes etapy, jež jsou ekvivalentem batolecího věku, dětství, předpubertálního i pubertálního věku) – a najednou je hotovo.

Většina knih o štěňatech je instruktážní: *zde je složitý, chlupatý, rozkošný aparát; jak na to, aby správně fungoval?* Já ale místo návodu k použití štěněte chtěla sledovat štěně samotné: při seznamování s novým světem, s nedůvěřivými staršími psy, s hravou kočkou vybavenou dlouhými drápy a s dospívajícím chlapcem, který svým nadšením a energií propojuje svět mezi psem a člověkem. Doufala jsem, že když nebudu spěchat a budu sledovat změny našeho nového svěřence z týdne na týden, dokážu nově pochopit chování psa způsobem, který člověku uniká, když se soustředí pouze na výcvik. Chtěla jsem se přitom pevně držet optiky štěněte: jak začíná vidět a cítit svět, jak mu tento svět začíná dávat smysl, jak se štěně stává sebou samým. A v každém okamžiku a každém vývojovém stadiu jsem s odstupem zvažovala, zda nám věda nebo historie psů říká něco, co by mohlo chování štěňat osvětlit. Chtěla jsem srovnat první dny našeho štěněte se začátky vlčích štěňat a porovnat jeho vývoj s vývojem jiné štěněčí skupiny, kterou sice vychovávají lidé, ale s cílem vytvořit z nich pracovní zvířata: profesionální detekční psy. Také rozsáhlý výzkum lidských mláďat pomáhá pochopit, co se dělo s tímto novým, mladým stvořením. Jinými slovy toto štěně mělo být mým psem a objektem mého zájmu: měla jsem v úmyslu prožívat jeho jednání, pečlivě je zkoumat a dávat do souvislostí. Doufala jsem, že když to všichni dobře zvládneme, poznám své štěně tak, jak jsem ještě žádného psa nepoznala.

A tak je tu teď se mnou; pojdte se s ním seznámit. Stala jsem se svědkem proměny kníkajícího chuchvalce srsti v dokonale citlivou, mimořádně bystrou, milou a milující bytost. Ve člena naší rodiny.